

ROZMÍSTĚNÍ VOJSK MIMO BOJ

Základní formou taktické činnosti vojsk je boj, při němž ale v průběhu ozbrojeného zápasu vojska nemohou vést boj nepřetržitě – před zasazením se musí na boj připravovat, po vyvedení z boje je nutné, aby byla doplněna osobami a materiálem, případně obnovena bojeschopnost po nepřátelských úderech a připravena na plnění dalšího bojového úkolu. Tuto činnost uskutečňují vojska v různých prostorech, které lze souhrnně označit jako **prostory rozmístění mimo boj**.

Používání zbraní hromadného ničení, zápalných látek a vysoce přesných zbraní v soudobém boji vyžaduje v mnohem větší míře než v minulosti nutnost obnovy bojeschopnosti zasažených vojsk, což si vynucuje jejich soustředění v určeném prostoru. Rostoucí úsilí USA a států NATO o dosažení vojenské převahy nad státy Varšavské smlouvy se projevuje mj. i v intenzivním vývoji a zavádění průzkumných palebných systémů, které využívají k úderům na vojska vysoce přesné zbraně, především nejrůznější typy munice s koncovým navedením. Výrazným rysem strategických koncepcí imperialistických států je i úsilí o podstatné zvyšování účinnosti konvenčních zbraní a jejich efektivnější použití, především na druhé sledy a zálohy v prostorech soustředění a za přesunu i ve značné hloubce za frontou.

Vzhledem ke všem těmto okolnostem v soudobých podmínkách značně vzrůstá význam **organizované a současně utajené činnosti vojsk při rozmístění mimo boj pro zachování jejich bojeschopnosti a nepřetržité bojové pohotovosti k plnění stanovených bojových úkolů**.

Hlavní zásady rozmístění vojsk mimo boj

V závislosti na situaci a plněném úkolu vojska, která nejsou v přímém dotyku s nepřítelem a nevedou s ním boj, zaujímají tyto možné **prostory**:

- **soustředění** – divize druhého sledu armády v obranné operaci, svazky a útvary vyvedené z boje k obnově bojeschopnosti nebo k odpočinku,
- **rozmístění** – divize (pluku) po zmobilizování,
- **výchozí prostor** – pro útok po přesunu z hloubky, vysazení taktického vzdušného výsadku (TVV) pro divizi určenou do OMS armády, před naložením při přepravě vzduchem, po řece nebo po železnici,
- **odpočinku** – po splnění celodenního pochodového výkonu při přesunu na velkou vzdálenost,
- **vyčkávací** – tankového pluku a **vyčkávací postavení** – tankového praporu při útoku z přímého dotyku s nepřítelem.

Cílem zaujímání prostoru rozmístění mimo boj vojsky bude zpravidla příprava na plnění plánovaného bojového úkolu nebo obnova bojeschopnosti. Činnost a úkoly vojsk v těchto prostorech se budou v jednotlivých opatřeních lišit, ale je vždy nutné, aby byly respektovány **obecné zásady rozmístění mimo boj**.

Prostor rozmístění určuje vždy nadřízený velitel, který by měl při jeho stanovení respektovat, v rámci daných možností, požadavky, které má mít prostor rozmístění. Jeho velikost bude závislá na vhodnosti terénu, zejména z hlediska dodržení zásad OPZHN, množství útvarů a svazků, které má být v daném prostoru rozmístěno, a na jejich organizační struktuře, případně na množství přidělených posilových prostředků, jež mohou být v rámci vševojskových svazků a útvarů v některých případech rozmísťovány. Ke snížení účinků možných nepřátelských úderů a současně k zabezpečení možnosti manévru pro rychlé vyvedení rozmísťujeme jednotky ve stanoveném prostoru zpravidla po rotách se vzdálenostmi mezi rotami 1 až 1,5 km a mezi prapory 2,5 až 3 km, mezi vozidly až 50 m vzhledem k možným účinkům tříštivotrhavé munice, zápalných látek, požadavkům maskování a zajištění rychlého opuštění tohoto prostoru. Plocha prostoru rozmístění proto může dosahovat až:

- 900 km² pro divizi,
- 100 km² pro pluk,
- 10 km² pro prapor.

Divizi (pluku) velitel určuje hlavní a záložní prostor rozmístění, přičemž záložní prostor pro pluky se neurčuje uvnitř hlavního prostoru rozmístění divize, protože to jeho plocha neumožňuje. Záložní prostor je určován současně s hlavním pro případ, že nebude možné z jakýchkoli důvodů hlavní prostor zaujmout, a dále proto, aby bylo možné rychle vyvést vojska ze zaujatého prostoru rozmístění, např. hrozí-li jeho zamoření v důsledku činnosti nepřítele nebo byla-li vojska v zaujatém prostoru napadena nepřítelem a k obnově bojeschopnosti je nezbytné zaujmout nový prostor. Přes určité těžkosti s určováním záložních prostorů vzhledem k nasycenosti prostoru vojsky bych chtěl zdůraznit význam jeho včasného stanovení (současně s hlavním prostorem), což umožní v případě potřeby rychlé opuštění zaujatého prostoru na stanovený signál bez předcházejícího, určitou dobu vyžadujícího rozhodování a upřesňování úkolu podřízeným. Časové hledisko může mít podstatný vliv na zmírnění možných následků činnosti nepřítele na vlastní vojska.

Při respektování těchto požadavků je nutné zvažovat také vliv charakteru terénu. Proto při určování prostorů rozmístění vojsk je nadřízený velitel povinen posoudit, zda terén ve zvoleném prostoru umožňuje:

- rozptýlené a skryté rozmístění útvarů a jednotek,
- rychlý manévry k splnění plánovaného i neplánovaného úkolu,
- vhodné rozmístění a odpočinek vojsk,
- příznivé podmínky pro hygienicko-epidemiologické zabezpečení.

Kromě zmíněných základních požadavků je zapotřebí, aby terén v určeném prostoru:

- poskytoval dostatek vodních zdrojů a vhodných cest pro manévry,
- měl přirozené maskovací vlastnosti a možnosti,
- umožňoval organizovat ochranu proti účinkům ZHN, ochranu a obranu proti činnosti nepřátelského průzkumu, diverzních skupin i letectva nepřítele a zemní práce v potřebném rozsahu,
- vytvářel podmínky pro organizaci plánované bojové činnosti, doplňování materiálu a zásob všeho druhu.

V současných podmínkách je nutné věnovat pozornost i nebezpečí možných záplav v případě narušení hrází vodních děl. Vzhledem k možným účinkům na živou sílu je nezbytné zvažovat i možné prostory výronu průmyslových plynů (čpavek, chlór, formaldehyd apod.).

Volba vhodného prostoru pro rozmístění vojsk mimo boj může mít značný význam pro zachování nebo možnost rychlé obnovy jejich bojeschopnosti, přípravu vojsk k předpokládané činnosti a možnost jejich rychlého vyvedení ze zaujatého prostoru. Ochranné vlastnosti terénu a jejich vhodné využití (ve srovnání s rozmístěním vojsk v odkrytém terénu) mohou přispět k zmenšení poloměrů účinků jaderných zbraní a značnému snížení ztrát. Utajení činnosti vojsk v daném prostoru před nepřítelem současně umožňuje dosáhnout jeho překvapení. Na druhé straně nesprávné rozmístění vojsk a nevhodná volba terénu mohou mít za následek zvýšení ztrát, případně i značné ztížení nebo dokonce znemožnění činnosti vojsk.

Na volbu prostoru rozmístění vojsk a možnost využití ochranných vlastností terénu bude mít v bojové situaci negativní vliv řada omezujících okolností a vlivů:

- potřeba rozmístění všech prvků operační (bojové) sestavy daného stupně v určeném prostoru a tím i jeho značné nasycení silami a prostředky, zvláště v některých obdobích boje.
- charakter terénu v prostoru bojové činnosti, což nebude možné ovlivnit (např. rozdílný charakter Šumavy, Polabské nížiny a Podkrušnohoří).
- zamořené prostory po použití stálých otravných látek, zejména v zimě nebo po pozemních jaderných úderech nepřítele.
- rozsáhlé lesní požáry po použití zápalných látek atd.

Tyto a další možné vlivy podstatně ztíží možnost volby terénu a mohou vést k tomu, že bude zapotřebí využít ten prostor, který je právě k dispozici, bez ohledu na jeho vlastnosti. Ani tato skutečnost ale nezabavuje velitele všech stupňů povinnosti v maximální možné míře usilovat o respektování požadavků a zásad rozmísťování vojsk mimo boj v konkrétních podmínkách a dosáhnout tak maximální možné ochrany vojsk proti účinkům úderů nepřítele. Naopak zvýšenou pozornost bude nutné věnovat **ženijním pracím a důslednému maskování vojsk** s cílem naplnit úmysl rozmístění vojsk mimo boj – vytvořit podmínky pro přípravu vojsk k plnění bojového úkolu.

V určeném prostoru jsou svazky a útvary zpravidla rozmísťovány tak, aby měly vytvořeny výhodné podmínky pro manévr a rychlé rozvinutí, tzn. pro sestavení a vyvedení pochodových proudů v sestavě, která odpovídá plánovanému úkolu. Při **předvídání možného napadení** jsou vševojskové svazky a útvary rozmísťovány tak, aby útvary a jednotky všech druhů vojsk měly možnost rychle se rozvinout a vést boj s pozemním nepřítelem nebo jeho aeromobilními jednotkami společně při vzájemné podpoře. Přitom je nutné v rámci možností a v závislosti na konkrétní situaci respektovat tyto **zásady rozmísťování**:

- **tankové útvary a jednotky** – především na nebezpečných tankových směrech.
- **plukovní dělostřelectvo** – zpravidla samostatně na nebezpečných tankových směrech a v prostorech vhodných k vedení palby na podporu boje útvarů a jednotek s pozemním nepřítelem (nebo společně se vševojskovými jednotkami, pokud jim je přiděleno).
- **divizní dělostřelectvo** – v prostorech výhodných k vedení palby na podporu útvarů, přičemž jeho část může být přímo v pohotovosti k okamžitému zahájení palby.
- **raketový útvar** – většinou v hloubce prostoru rozmístění v místech, kde jsou výhodné podmínky pro maskování, organizaci zajištění a vyvedení na pochodové osy (na ploše 15 až 20 km², rozptýleně po bateriích).
- **útvary a jednotky PVO** – v bojové sestavě tak, aby v součinnosti s prostředky nadřazeného nebo samostatně zajišťovaly přímou obranu rozmístěných vojsk, zejména jejich nejdůležitějších nebo velitelem stanovených objektů; prostředky je třeba mít v neustálé pohotovosti k odrazení vzdušných úderů, část může být přidělena jednotkám strážního zajištění.
- **útvary a jednotky technického zabezpečení a týlu** – obvykle v samostatném prostoru poblíž přísunových a odsunových cest (pro týl divize vyčleňujeme prostor až 60 km², pro týl pluku až 20 km²).
- **velitelská stanoviště** divize (pluku) – v prostoru, který zabezpečuje udržování nepřetržitého spojení s vojsky jak při činnosti v prostoru rozmístění, tak při vyvádění z něj; **PVS divize** je možné rozvinout na předpokládaném nejpravděpodobnějším směru činnosti pozemního nepřítele.

S cílem mít stále k dispozici síly a prostředky je při činnosti vojsk v prostoru rozmístění určována **hotovostní jednotka**, kterou rozmísťujeme obvykle v blízkosti velitelského stanoviště s úkolem:

- ničit vzdušné výsadky a diverzně průzkumné skupiny.
- hasit požáry.
- plnit jiné předvídané úkoly.

Je určována zpravidla v **síle** zesíleného motostřeleckého praporu (u divize), roty (u pluku) nebo čety (u praporu), které mohou být posíleny ženijními nebo i jinými jednotkami. Jestliže hotovostní jednotka z jakýchkoli důvodů opouští prostor rozmístění, musí být **okamžitě** určena **nová**.

Činnost velitelů a štábů

Rozhodnutí velitele divize (pluku) pro zaujetí prostoru rozmístění bude většinou přijímáno jako součást jiného úkolu plněného divizí (plukem). Plánovaný bojový úkol bude mít vliv především na způsob rozmístění útvarů (jednotek) v zaujímaném prostoru, zejména z hlediska možného uspořádání bojové sestavy k jeho plnění. Podobně bude muset velitel divize (pluku) zvažovat i současnou situaci vojsk na frontě i v blízkosti prostoru rozmístění. Např. nejasná situace, nestabilní a nesouvislá fronta, její relativní blízkost od prostoru rozmístění, vedení obranného boje vlastními vojsky při převaze nepřítele na daném směru apod. budou vyžadovat kromě jiných opatření i mnohem silnější strážní a přímé zajištění než při zaujímání prostoru rozmístění v hloubce operační sestavy.

Rozhodnutí pro rozmístění vojsk mimo boj v určeném prostoru přijímá velitel divize (pluku) na základě zpráv o nepříteli, vlastních vojskách a terénu s přihlédnutím k meteorologickým podmínkám **na mapě** s tím, že je bude upřesňovat na podkladě studia leteckých snímků (budou-li k dispozici), zpráv získaných od vlastního průzkumu nebo průzkumu nadřízeného a především s využitím poznatků **rekognoskační skupiny** (bude-li je schopná do přijetí rozhodnutí získat a předat).

Způsob organizace boje a doručení úkolu podřízeným podstatně ovlivní doba stanovená nadřízeným pro přípravu, přesun a vlastní zaujetí prostoru rozmístění:

- **souběžné plánování**, které bude rozhodně častější při nedostatku času,
- **postupné plánování** bude možné uskutečnit při relativním nedostatku času, zpravidla při zaujímání prostoru rozmístění v hlubokém týlu, ale ani to nemusí být pravidlem.

Vzhledem k tomu, že přijetí rozhodnutí pro rozmístění mimo boj je zpravidla součástí plánování jiného bojového úkolu, může činnost velitele a štábu divize (pluku) vycházet z metodiky pro daný druh boje. Rovněž **bojový rozkaz** nebude zpravidla podřízeným vydáván pouze pro rozmístění mimo boj, ale úkoly útvarům (jednotkám) pro zaujetí prostoru rozmístění a činnost v něm budou zpravidla stanoveny jako součást úkolu pro přesun, případně jinou činnost následující po opuštění zaujímaného prostoru. **Obsah** bojového rozkazu pro rozmístění mimo boj a pokynů vydávaných velitelem divize (pluku) je uveden ve Všeob-R-1 čl. 554. V závislosti na konkrétní situaci mohou být dále součástí pokynů i úkoly ženijního budování prostoru, ošetřování bojové techniky, případně týlového zabezpečení.

Po přijetí rozhodnutí k rozmístění vojsk mimo boj, v některých případech i dříve, organizuje štáb divize (pluku) podle pokynů velitele nebo nadřízeného štábu **rekognoskaci** prostoru s cílem vyhledat nebo upřesnit vhodné prostory rozmístění útvarů (jednotek), míst velení, komunikací, čar rozvinutí pro případ nenadálého napadení nepřítelem, palebných postavení prostředků PVO, obranných čar a pásem strážního zajištění divize (pluku). Současně s rekognoskací je organizován i radiační, chemický, biologický a ženijní **průzkum**.

Po rekognoskaci prostoru rozmístění **velitel rekognoskační skupiny** hlásí její výsledky a návrhy na řešení vzniklých a zjištěných problémů veliteli divize (pluku), zpravidla po jeho přesunu do tohoto prostoru, případně (výjimečně) po návratu na velitelské stanoviště divize (pluku). Na základě výsledků rekognoskace **upřesní** velitel divize (pluku) své rozhodnutí pro zaujetí a činnost vojsk v prostoru rozmístění a **vydá bojový rozkaz**. Bude-li pro nedostatek času vydán bojový rozkaz před ukončením rekognoskace, mohou být potřebná upřesnění úkolů útvarům (jednotkám) předána v průběhu přesunu do prostoru rozmístění prostřednictvím pořádkové služby nebo cestou velitelů rekognoskačních skupin pluků (zástupců jednotek v nich) v průběhu zaujímání prostoru rozmístění.

Zpravidla už **před vlastním zaujímáním** prostoru rozmístění vojsky se velitel divize (pluku) **přesune** s částí štábu na připravené velitelské stanoviště (PVS), kde vyslechne hlášení velitele rekognoskační skupiny a na základě jeho návrhů případně upřesní své rozhodnutí a odkud:

- provádí a udržuje spojení s podřízenými (při dodržení zásad utajení, zejména omezení rádiových hovorů využíváním jiných prostředků spojení),
- zjišťuje bojeschopnost útvarů (jednotek) po přesunu a přijímá potřebná opatření k dosažení plné bojové pohotovosti v lhůtě stanovené nadřízeným.

– zabezpečuje, aby jednotky, které se z jakýchkoli důvodů zdržely na ose, byly co nejdříve a organizovaně přesunuty do prostoru rozmístění divize (pluku).
– kontroluje správnost a plynulost zaujímání prostoru rozmístění a plnění všech opatření bojového, speciálního technického a týlového zabezpečení s důrazem na důsledné maskování.

Obdrží-li velitel divize (pluku) v průběhu zaujímání prostoru rozmístění vojsky **nový (další) úkol**, nečeká na příjezd celého štábu a okamžitě se připravuje k přijetí nového rozhodnutí.

Činnost velitele a štábu divize (pluku) **po zaujetí** prostoru rozmístění bude závislá na dalších úkolech divize (pluku). Trvalá pozornost ale musí být věnována **kontrolě** plnění opatření bojového zabezpečení s důrazem na maskování. V závislosti na konkrétní situaci a na základě pokynů nadřízených při dlouhodobém pobytu vojsk v prostoru rozmístění bude velitel a štáb divize (pluku) organizovat a řídit periodické změny prostorů rozmístění útvarů (jednotek), organizovat výcvik ke zvýšení sladění útvarů (jednotek) a jejich přípravu k plnění dalších bojových úkolů. Velitel divize (pluku) může vykonat osobní rekognoskaci k upřesnění činnosti útvarů (jednotek) v případě nečekaného napadení pozemním nepřítelem a vydat k tomu potřebná nařízení nebo upřesnit své předcházející rozhodnutí.

Politická práce v prostoru rozmístění je zaměřena na udržení stálé pohotovosti vojáků k plnění úkolů, k odrazení úderů vzdušného i pozemního nepřítele, zajištění spolehlivé OPZHN a k udržení požadované kázně, především maskovací. Zvýšenou pozornost je nutné věnovat politické práci u průzkumných jednotek, jednotek ve strážním a přímém zajištění a v hotovostních jednotkách.

Při rozmístění divize (pluku) v **blízkosti fronty** je účelné k nejbližším svazkům (útvaram) které působí v přímém dotyku s nepřítelem, vyslat styčné důstojníky se spojovacími prostředky k získávání zpráv o nepříteli a vlastních vojskách.

Rozmístění svazků, útvarů a jednotek mimo boj je v současných podmínkách neoddelitelnou součástí činnosti vojsk. Proto je nutné volbě prostoru rozmístění a činnosti vojsk v něm věnovat zvýšenou pozornost, především vzhledem k možnosti použití a pravděpodobným účinkům zbraní hromadného ničení a vysoce přesných zbraní s koncovým navedením zejména na druhé sledy a zálohy.

Je žádoucí, aby prostor rozmístění umožnil odpočinek vojsk, vytvářel podmínky pro zabezpečení stálé bojové pohotovosti a přípravu k plnění plánovaného bojového úkolu. Působení v prostoru rozmístění je pro vojska **dočasnou činností, která slouží především jejich přípravě k plnění dalšího bojového úkolu**. Proto musí velitelé a štáby všech stupňů velení umět organizovat a řídit vojska při zaujímání a pobytu v prostoru rozmístění mimo boj.

Vážení čtenáři,

v našem časopise jsme zavedli novou rubriku **NÁZORY ČTENÁŘŮ**, ve které předpokládáme uveřejňovat Vaše ohlasy na publikovanou problematiku, krátké články – názory – na určitý problém a také odpovědi na nejasné (sporné) otázky z oblasti operačního umění a taktiky.

V souvislosti s tím Vás žádáme o **zasílání ohlasů, názorů a dotazů do redakce našeho časopisu**.

Redakce časopisu Vojenská mysl
